Z. TOPELIUS

MATKAHAVAINTOJA

PORVOOSSA, WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

Z. TOPELIUS

MATKAHAVAINTOJA

PORVOOSSA, WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

Z. TOPELIUS

MATKAHAVAINTOJA

PUOLI VUOSISATAA SITTEN

SUOMENNOS

PORVOOSSA
WERNER SÖDERSTRÖM

näköispainos ntamo 2012
ISBN 978-952-215-314-2

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

www.ntamo.net

PORVOOSSA. 1904
WERNER SÖDERSTRÖMIN KIRJAPAINOSSA

SISÄLTÖLUETTELO.

Ruotsalaisia kuvia 1843.

Mademoiselle Marie * * :lle 2
1. Meren yli 5
2. Mälarin rannalla 10
3. Mosebacken 12
4. Djurgarden 19
5. Silmäys taiteen alalle 26

Itämeren eteläpuolella 1856.

Bettylle 33
1. Pohjoisesta etelään 35
2. Itämerellä 38
3. Lübeck 42
4. Hamburg 45
5. Ravennan miekkailija 52
6. Pohjois-Saksa 58
7. Berlini 61
8. Berlinin freskomaalaukset 65
9. Robert ja Bertram 69
10. Dresden 72
11. Sikstinäläinen madonna 76
12. Saksin Sweitsi 80
Toinen jakso 85
13. Leipzig, Fredrik II ja Napoleon I 86
14. Frankfurt ja Wiesbaden 91
15. Düsseldorf ja suomalaiset maalarit 93
16. Köln ja sen tuomiokirkko 97
17. Rein 102
18. Koblenz ja Ehrenbreitstein 106
19. Belgia 109
20. Neljä kuvapatsasta Belgian edustajakamarin palatsissa 113
21. Brüsselinpitsit 116

22. Gottfrid Bouillonilainen ja 1830 vuoden haudat . . 121
23. Ranskan aurinko 127
24. Pariisi ruusunpunaisena 133
25. Särki meressä 139
26. Miten sivistys muuttuu kansan omaisuudeksi . . . 143
27. Notre Dame 150
28. Pantheon ja Madeleine 157
29. Napoleonin hauta 159
30. Napoleon III 165
31. Pariisi juhlatamineissa 175
32. Kansanjuhlat kesäkuun 15 p:nä 1856 184
33. Katukahakka Invaliidisillan luona 201
34. Jardin des plantes ja kuningastiikeri 207
35. Uudenaikainen ooppera 212
36. Baletti »Merirosvo« 220
Kolmas jakso 229
37. Teaatterin varjopuolet 230
38. Teaatteri semmoisena kuin sen pitää olla 239
39. Piirteitä näyttämöltä 248
40. Loppusanoja teaatterista 260
41. Ylienkeli Mikael 270
42. Saint Cloud, Versailles, Trianon 278
43. Rahapaja. Père Lachaise 285
44. Jäähyväiset Pariisille 291
45. Kööpenhamina 299

Lontoon kirjeitä 1862.

1. Tulo 315
2. Tukala aika 319
3. Näyttely 323
4. Suomi näyttelyssä 336
5. Lontoon kaduilla 345
6. Öinen Lontoo 360
7. Sydenhamin kristallipalatsi 369
8. Fantasia-markkinat 377

Ruotsalaisia kuvia

1843.

*MADEMOISELLE MARIE **:lle.*

Mademoiselle!

Olette suvainnut pyytää joitakuita ruotsalaisia kuvia, hätäisiä siveltimenvetäsyjä sangen lyhyen matkani varrelta. Niin suloisten huulten lausuma toivomus ei siedä vastaväitteitä. Minulla olisi niitä kyllä useitakin varalla ... tahtoisin sanoa että piirrän huonosti ja hätiköiden, että aika ei ole myöntänyt minun tarkata kuvattaviani läheskään niin tyystiin kuin olisin suonut, että olen useinkin katsellut noita ohikiitäviä kuvia yksipuolisesti ja karsaasti, että ... suokaa anteeksi, teidän katseenne saa minut sanattomaksi. Te, joka olette niin hyvä, ette suinkaan kiinnittäne huomiotanne kaikkiin noihin heikkouksiini.

Eräs pyyntö minulla kuitenkin olisi teille, mademoiselle: älkää odottako mitään matkakuvauksia! En ole niitä, jotka matkustavat kirjottaakseen näkemistään matkamuistelmia. Olen tuskin ollenkaan tehnyt muistiinpanoja ennenkuin nyt vasta, kun vaikutukset ovat jo muutamia viikkoja vanhat. Se johtuu aivan luonnollisesti meidän suomalaisesta hitaisuudestamme: meidän on niin vaikeata vakauttaa ja suullisesti tai kirjallisesti ilmaista kokemuksiamme ja tunteitamme samana hetkenä kuin ne syntyvät.

Kas tässä muutamia kynänpyörähdyksiä, jommoisia olette pyytänyt ja joita ette suosiollisuudessanne hyljeksine. Ei mitään egyptiläisiä pyramiideja tai klassillisten maiden temppelirauniota, ei mitään kepeitä kuvauksia pariisilaiselämästä tai Lontoon ylhäisöstä, vain muutamia hajanaisia ruotsalaisia kuvia tummanvihreässä kesäpuvussaan ja sinisine taivaineen, jommoisia Fahlcrantz eniten maalailee, tai muutamia pehmytsävyisiä kuvia, jommoisia Westin niin mielellään kiinnittää kankaalle — sillä toivomuksella kuitenkin, ettette ruhjoisi minua kokonaan näihin herroihin vertaamalla.

---

1. Meren yli.

Muistatteko miltä tuntui, kun ensi kertaa lähditte lapsuudenkodistanne, tuosta pienestä, vaaleankeltaisesta pikkukaupunkitalosta punaisine tiilikattoineen, ja nousitte äitinne viereen vaunuihin matkustaaksenne pääkaupunkiin, tuohon elämänne uuteen maailmaan, sen kirjavaan, monivaiheiseen tuoksinaan . . . muistatteko kuinka kummallisesti sydämenne silloin sykähteli ja kuinka kyynel vierähti silmäänne, ettekä vielä tänä päivänä tiedä oliko se ilosta, surusta vai ikävöimisestä! Niin niin, te muistatte sen hyvin, muistatte jokaisen puun, jokaisen puron ja jokaisen pienen punaiseksi maalatun talonpoikaistalon tien varrella — ja ensimäistä saapumistanne tuohon outoon kaupunkiin, oi sitä ette unohda milloinkaan, vaikka tulisitte yhtä vanhaksi ja harmaaksi kuin isoäitinne, tuo herttainen kunnon eukko. Ja jospa unohtaisittekin, niin »Illusioneista» ja »Emilin hjertebankenista» voitte lukea sangen elävän ja selvän kuvauksen siitä, miltä tuo tuntui. Siellä tapaatte jälleen itsenne.

Mutta toisin on kun nuorukainen ensi kertaa lähtee isäinsä maasta, vaikkapa ei sen pitemmällekään viikinkiretkelle kuin pienen meren tuolle puolelle satujen ylistämän Mälarin rannoille. Silloin hän rakkain

silmäyksin katselee taakseen petäjikköisiä rantoja, joilla ystävät viivähtäen heiluttavat hattujaan, hän tuntee rakastavansa maataan yli kaiken maailmassa; saaret, salmet, kotimaan ystävälliset lahdelmat katoavat näköpiiristä, mutta kyyneltä ette hänen silmässään näe. Hän näkee surua tuntematta kodin häipyvän, murhe ei saa sijaa nuorukaisen sydämessä, jos se on terve ja voimakas, niinkuin sen olla pitää. Hän tähystää avartunein katsein elämän hyörinää, tuntuu kuin hän seisoisi korkealla vaaralla ja maailma lepäisi hänen jalkojensa alla, ja kuin hän tahtoisi syöksyä alas kukkulalta sinervään avaruuteen ja heittäytyä myrskyjen ja tuulenpyörteiden siiville, kulettaisivatpa ne hänet sitte minne tahansa.

Vanhasta hupaisesta Turusta liukuu »Finland» nopeasti pitkin Aurajoen keltaisia tiber-laineita merelle päin. Tuossa tuokiossa katoovat rantojen polvekkeet, vanha linna tornineen vaipuu kukkulain taakse, saaristo laajenee, illansuussa avartuvat ulapat, Degerbyn punaiset puutalot pilkottavat puiden välitse, kone seisautetaan, uusia matkustajia otetaan laivaan ja matkaa jatketaan eteenpäin. Pari tuntia myöhemmin tuo savuava jättiläinen puskuttaa Ahvenanmeren yli, tuon levottoman, pahankuulun ulapan, jota kulkeissa monta kuolonkalpeata matkustajaa aavemaisesti hoippuu keinuvalla kannella ja katselee alas laidan yli kaikessa muussa kuin runollisessa mielentilassa. Jo nukahtavat ulapan aallot, meri lepää kuin hopealevy tyynessä loistossaan ja laskevan auringon purppura ja kuun raukea, uneton silmä sekä tähtien kelmeät, kaihteliaat katseet leikkivät kimeltävin sätein daguerrotyypillisesti

meren sinisellä pinnalla. Kannella istuu puolisataa huoletonta matkustajaa sohvilla ja penkeillä, kauniit naiset turvautuvat saaleihin ja päällysvaippoihin yökylmää vastaan ja haukottelevat herttaisesti päivänvarjojensa takana, herrat astelevat edestakaisin suitsevat sikaarit suussa, peräsalongissa paukahtelee samppanjapullot, hilpeitä lauluja kajahtelee . . .

Mutta kaikki tuo on jokapäiväistä, tavallista, joskin miellyttävää. Te olette itse matkustanut höyrylaivalla jonakin kauniina kesäyönä, jolloin jokaisen tunnin uinahdus on tuntunut lyhyen elämänilon varkaudelta. Sillä pohjoismaalaisen ei pitäisi koskaan nukkua ihania kesäkuun-öitään, hänen pitäisi etelämaalaisen tavoin viettää lepohetkensä silloin, kun keskipäivän aurinko paahtaa kuumimmillaan, livertää leivosten kanssa aamuisin ja öisin virittää laulurastasten kera riemuitsevan virtensä elämän lyhyelle, unen tavoin pakenevalle sulolle.

Furusund sivuutettiin kello kolmen aikaan kauniina tiistaiaamuna, Ruotsin aallot sulkevat »Finlandin» siniseen syliinsä. Ne eivät olleet vieraita rantoja nuo, ne olivat kuin omat eteläsuomalaiset rannikkomme, korkeitten, tummien petäjien reunustamia, jyrkkien graniittikallioiden vyöttämiä. Siellä täällä pilkisti olkikatto havupuiden lomitse tai jonkun huvilan valkoinen otsikko hymyilevän lahdelman poukamasta, joku vastaantuleva halkovene, pari etäällä tupruttavaa höyrylaivaa . . . siinä kaikki. Vakava suomalainen sävy seuraa saaristoa aina Vaxholmaan saakka, joka on samalla leveysasteella kuin Viapori ja näyttää leikkituvalta. Senjälkeen vaalenevat maisemat tuntuvasti,

rannat saavat oman ruotsalaisen sulonsa, lepät ja tammet kansottavat metsät, talonpoikaistuvat näyttävät pikku ylhäisiltä, herraskartanoita ja huviloita kurkistelee yhä useammin korkeine, valoisine ikkunoineen lehtipuiden lomitse, veneitä ja jahteja vilisee ulapoilla, pienet höyryveneet polskuttavat kuin sorsat lahdelmien yli, elämä käy yhä vilkkaammaksi, hauskemmaksi ja rattoisammaksi kaikkialla. Ja tuo on ruotsalaista kaikki tyyni. Me tunnemme tulevamme meidän hitaan, vakavan ja umpimielisen kansamme luota ruotsalaisen elämän ripeään, avomieliseen ja iloiseen piiriin, toisesta Furusundista toiseen Vaxholmaan. Ja Tukholma sitte..

Siitä on paljo kirjotettu, mutta ehkei sentään liian paljo. Edessämme lepää Mälarin kaupunki tornineen ja valkoisine fasaadeineen kukkuloilla ja rinteillä — se paljastautuu heti miltei kokonaan katseillemme, se ojentaa lähetessämme molemmat käsivartensa, Norr ja Söder nimiset, molemmille sivuille vastaamme, ikäänkuin oiti sulkeakseen meidät avoimeen, rehelliseen syliinsä, josta meidän kerran lienee perin vaikea irtautua. Sekin on ruotsalaista. Sillä kaikkine virheineenkin on ruotsalainen avomielistä, iloista ja vieraanvaraista kansaa, me opimme hänet tuntemaan tuossa tuokiossa sydänjuuriaan myöten, hän näyttäytyy, kuin Tukholma, kaikkinensa jo ensimäiselle katseellemme. Onhan se joka tapauksessa kaunista. — Yhtä viehkeä kuin tuo miellyttävä vihreys, joka ympäröi hänen pääkaupunkiansa ja sekottaa tuoksujaan torien helteeseen ja katujen lemuihin, on hänen iloinen, kevyt, leikkisä, suloa ja eloisuutta uhkuva luonteensakin. Muinaisten päivien muistona on Tuk-

holmalla vanhat rakennuksensa kirjotuksineen, vaakunakilpineen ja korkeine päätyineen, mutta uudet rakennukset ovat kuitenkin anastaneet etusijan. Tukholmalainen on ylpeä entisyydestään, mutta kaikki, mikä Tukholman tullien sisällä on elävätä, hengittää uuden ajan ilmaa. Minä olen kirjottanut siitä joitakuita rivejä ja lähetän ne teille hiukan huolettomassa asussa sen sijaan, että lähettäisin kuvauksen tuosta tuhansia kertoja kuvatusta kaupungista. Suvaitkaa olla tällä kertaa siihen tyytyväinen.

2. Mälarin rannalla.*)

Mä muistan sen
päivän kirkkaan, helon,
niin suloisen;
vain lauluissa
semmoisen luo elon
runoilija.

Tää kaupunki!
Laineet, kukkaismäet
sen saartavi.
Niin pehmoisen
helmass' aaltoin näet
sa vehreyden.

Ja taivaalta
säteitä ilma valaa
niin kirkkaita;
Siell' yllä on,
linnaa kohti palaa,
silm' auringon.

*) Suom. Alpo Noponen.

näköispainos ntamo 2012
9 789522 153142 >
www.ntamo.net